

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 334:631.145(477)

Г.О. Білов,*к.е.н., Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини «Україна»***СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ЗА УМОВАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ, СПРЯМОВАНИХ НА МАТЕРІАЛІЗАЦІЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОДУКТУ**

В статті розглянуто сутність стадій перетворення інтелектуального капіталу. Автором запропоновано впровадження термінів «ентропічність інтелектуального капіталу» й «абсолютність інтелектуального капіталу» та сформовано власне визначення цих термінів.

Ключові слова: *інтелектуальний капітал, ентропічність, абсолютність, перетворення, нематеріальні активи, підприємство, інвестування, матеріалізація, продукт*

В умовах інтеграційних процесів, глобалізації економіки виникнення інтелектуального капіталу, його функціонування забезпечується завдяки перетворенню знань, науки безпосередньо в засіб виробництва, який поєднує в собі науковий потенціал підприємства, інтелектуальну працю та інтелектуальну власність, культуру управління і праці робітників, організаційну структуру, кваліфікацію персоналу та науково-дослідницьку роботу, тобто ті чинники, які забезпечують підприємству лідируючі позиції на ринку аграрної продукції. Так склалось історично й економічно, що Україна є аграрною державою, тож саме інтелектуальний капітал агропромислового комплексу повинен вивести аграрну галузь із кризового становища, реформувати її під сучасні світові стандарти та створити потужну конкурентоздатну систему виробництва й економічних відносин. Усе це дає підстави говорити про становлення у сучасному аграрному виробництві типу економічних відносин – відносин, які ґрунтуються на знаннях і використанні інтелекту. У цих відносинах головну роль відіграє капітал, створений творчим використанням набутих знань.

Над темою інтелектуального капіталу (та інтелектуальної власності) уже давно працює когорта таких зарубіжних учених, як Д. Белл, Г. Беккер, П. Друкер, Л. Едвінсон, Д. Клейн, Е. Брукінг, Ф. Ліхтенберг, Х. Мак-Дональд, М. Мелоун, Л. Прусак, Т. Сакайя, Р. Стейєр, Т. Стюарт, Ф. Фукуяма та ін.

Зазначена проблема досліджується в працях вітчизняних авторів, серед них Г. Башняніна, П. Бережний, І. Болдирева, А. Гальчинський, А. Гапоненко, А. Геєць, С. Злупко, М. Крупка, В. Кінах, С. Козинський, І. Комарова, В. Олейко,

С. Панчишина, М. Паладій, В. Рач, К. Самарян, В. Семиноженко, А. Чухно, С. Чугусевець, В. Базилевич, О. Бутнік-Сиверський та ін.

У сучасній науково-методичній літературі недостатньо поглиблено розглянуте питання щодо визначення економічного поняття «інтелектуальний капітал» як цілісного активного процесу вдосконалення знань, умінь і навичок, а також реалізації потенційних можливостей працівників підприємства агропромислового комплексу України.

Відкритість суспільства для імпорту різноманітних знань, ідей та інформації, здібність економіки продуктивно їх переробляти – ось від чого залежить успішний соціально-економічний розвиток у цілому. Інтелектуальний капітал треба розглядати як провідну конкурентну перевагу сучасного суспільства.

Формування інтелектуального капіталу підприємства, зокрема, аграрної галузі, неможливе без залучення до нього інвестиційних ресурсів, спрямованих на матеріалізацію інтелектуальної ідеї, що стає потім інтелектуальним продуктом. Тож завданням дослідження є сформулювати організаційно-економічний цикл стадій перетворення первісної ідеї в інтелектуальний продукт,

Вищенаведеним завданням уже приділялась увага когорти зарубіжних учених, одним з яких є Е. Брукінг. Він запропонував власне бачення стадій перетворення інтелектуального капіталу в трьох стадіях.

На думку вченого, на першій стадії відбувається перетворення грошової форми на інтелектуальні елементи продуктивного капіталу, а саме: здійснюється наймання робочої сили, управлінської, інженерної, наукової, що займається різними видами інтелектуальної діяльності, із

знаннями, досвідом і навиками використання цих знань. На другій стадії відбувається матеріалізація інтелектуального капіталу в продукції. На третій стадії продукція стає товаром, у якому упредметнюються маркетингові інтелектуальні активи, ще більше збільшуючи споживчу цінність товару. На виручені таким чином гроші при правильній організації бізнесу виробляється примноження інтелектуального капіталу з переходом знов на першу стадію перетворень капіталу [1].

На наш погляд, процес перетворення думки в інтелектуальний капітал має певні розбіжності із класичними визначеннями, наведеними вище. Ідея, у своєму

філософському розумінні, не завжди може стати інтелектуальним капіталом. Але цілком відомо, що не кожна ідея є інтелектуальним капіталом, але кожна ідея при правильному процесі її юридичного оформлення (визнання права власника) може стати інтелектуальною власністю. Але інтелектуальна власність, як уже наводилося вище, – це не завжди інтелектуальний капітал. Навіть матеріалізовану (або апробовану) ідею не завжди можна вважати інтелектуальним капіталом, бо процес переходу ідеї в матеріальну (або дієву) площину, тобто інтелектуальний продукт, не завжди зумовлює собою формування доданої вартості. Нами, для суттєвого уточнення змісту інтелектуального капіталу, запропоновано розділити поняття «інтелектуальний капітал» на «ентропійний інтелектуальний капітал» та «абсолютний інтелектуальний капітал».

Ентропія (від грец. поворот, перетворення) — міра невизначеності якого-небудь досвіду (випробування), який може мати різні результати [2].

Ентропійний інтелектуальний капітал — це матеріалізований (або апробований) інтелектуальний продукт, котрий при своїй ринковій реалізації не переніс собівартість. Перманентний інтелектуальний капітал утворюється одночасно із вкладанням першої грошової одиниці в матеріалізацію (або апробацію) ідеї.

Абсолютний інтелектуальний капітал — це матеріалізований (або апробований) інтелектуальний продукт, котрий при своїй ринковій реалізації переніс власну собівартість та перевищив точку беззбитковості. Інтелектуальний капітал вважається абсолютним тоді, коли прибуток від реалізації (або апробації) продукції із залученням ІК перевищив точку беззбитковості на одну грошову одиницю.

Для доведення цього погляду нами запропонована змодельована схема процесу перетворення ідеї в «ентропійний», а потім і «абсолютний» інтелектуальний капітал.

«Ідея» як ідеальна субстанція перед тим, як зараховуватися до категорії «абсолютний інтелектуальний капітал» повинна пройти чотири статуси:

1. Статус – «Ідея» (нематеріалізована); 2. Статус – «Ідея – інтелектуальна власність» (нематеріалізована); 3. Статус – «Ентропійний інтелектуальний капітал» (матеріалізований інтелектуальний продукт); 4. Статус – «абсолютний інтелектуальний капітал» (рис. 1).

Як приклад, назвемо ідею – ідея « Ω ». Змодельована ідея може містити в собі як матеріальне втілення (конструкторський винахід, проект та ін.), так і нематеріальне (методика, технологія, програмне забезпечення та ін.). Розглянемо ідею « Ω » з двох точок зору: собівартості й ліквідності. У першому статусі ідея « Ω » як щойно народжена ідея має нульову собівартість і ліквідність.

Наступним кроком розвитку ідеї « Ω » на шляху до статусу «абсолютний інтелектуальний капітал» є розробка ідеї на стадії проекту, назвемо умовно цей розвиток ідеї. Далі, ідея « Ω » в стадії розробленого проекту патентується, тим самим переходячи в другий статус – «Ідея – інтелектуальна власність» (нематеріалізована). При цьому статусі собівартість дорівнює проектним витратам та адміністративним витратам на отримання патенту.

Ліквідність, як і на першій стадії, дорівнює нулю через те, що немає матеріалізованого інтелектуального продукту, котрий можна реалізовувати на ринку.

Наступним кроком є матеріалізація ідеї через виробництво, або апробацію. Цей крок здійснюється завдяки залученню інвестування, що переводить ідею « Ω » в наступний статус – статус «Ентропійний інтелектуальний капітал» (матеріалізований інтелектуальний продукт). Доцільно зауважити, що «капітал» у цьому статусі є інвестований, що зумовлює собою низку ризиків та інтересів інвестора. Ринкова рентабельність ще залишається невідомою. На цій межі є інтелектуальний продукт, створений завдяки залученню капіталу. Він може складати матеріальні або нематеріальні активи підприємства, може бути товаром. Собівартість дорівнює витратам попередніх періодів плюс витрати на матеріалізацію ідеї, тобто на виробництво або апробацію.

Ліквідність у цьому випадку слід поділити на дві площини: ліквідність матеріальних активів, яка дорівнює вартості лому готової продукції (наприклад: якщо ідея « Ω » – плуг, то його можна реалізувати як металобрухт, у випадку неможливості реалізації його як виробу). Але ліквідність нематеріальних активів також дорівнює нулю (наприклад: якщо ідея « Ω » – це програма для ЕОМ).

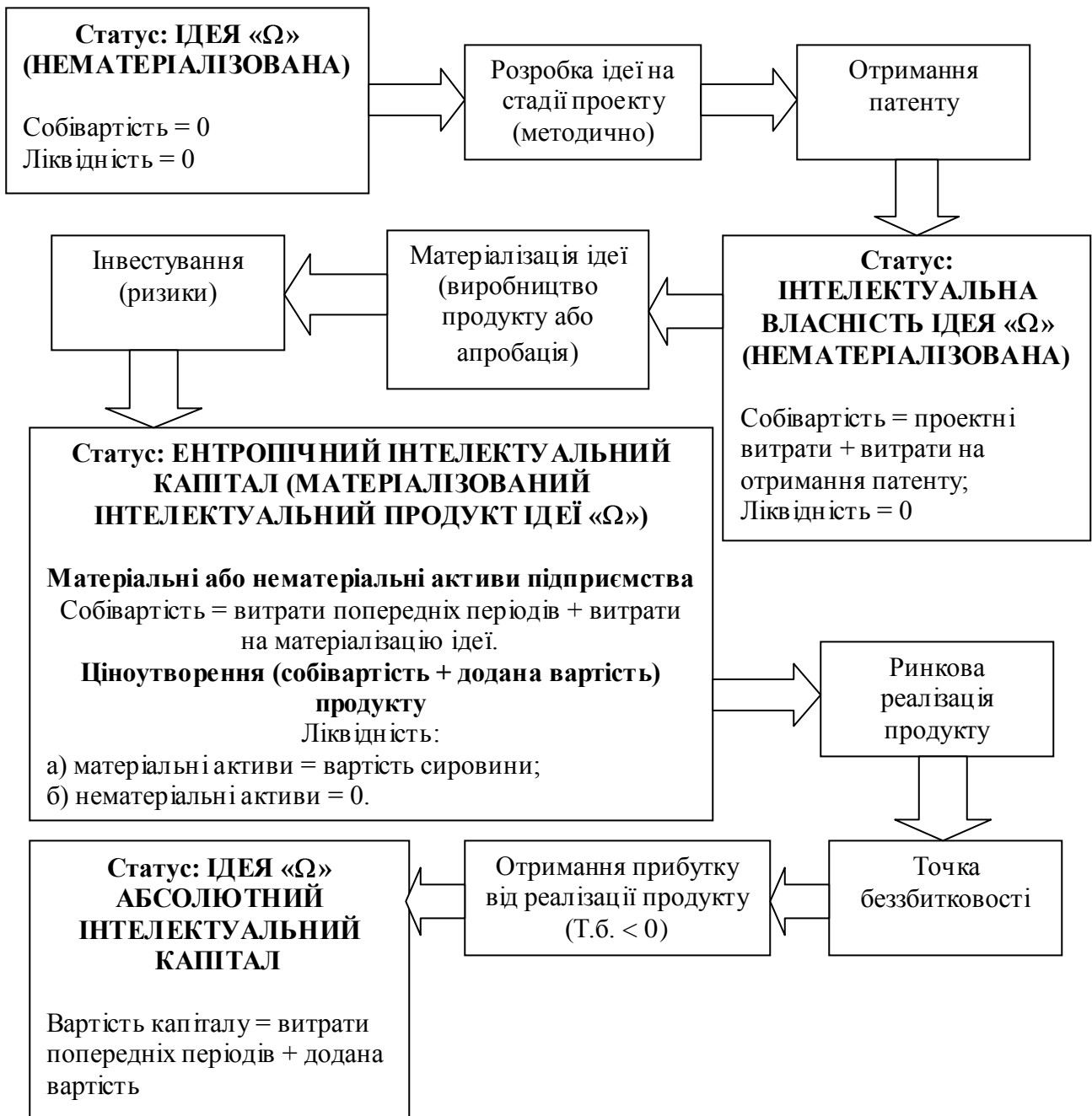

Рис. 1. Схема процесу перетворення ідеї в «ентропічний» та «абсолютний» інтелектуальний капітал

На цій межі також відбувається формування доданої вартості – явище, котре являє собою «капітал».

Наступним кроком є ринкова реалізація продукту. Продукція ідеї «Ω» реалізується, але згодом досягає точки беззбитковості. Перевищення обсягу реалізації продукції ідеї «Ω» точки беззбитковості переводить первісну ідею «Ω» в статус «Абсолютний інтелектуальний капітал».

У свою чергу перманентність, інтелектуального капіталу являє собою цілу низку таких економічних явищ, як ризики втрати залученого капіталу, моральне старіння під час виготовлення продукту, ризики ймовірні на макро- і мікрорівнях. А досягнення рівня абсолютності інтелектуального капіталу свідчить про певну правильність стратегії інвестування та залучення коштів у розвиток та матеріалізацію (або апробацію) інтелектуальної власності.

Узагальнюючи вищевикладене, можемо дійти таких висновків. Інтелектуальний капітал є річ нематеріальна і безтілесна, але наявна в усьому видимому й відчутному, що нас оточує. Інтелектуальний капітал у цілому доцільно розглядати як похідну з інтелектуальної власності, але не

кожна інтелектуальна власність є інтелектуальним капіталом, бо інтелектуальна власність не зумовлює собою отримання прибутку без її матеріалізації (або апробації).

Література

1. Брукінг Е. Інтелектуальний капітал ключ до успіху у новому тисячолітті [Текст] / Е.Брукінг ; [пер. с англ., під ред. Л.Н.Ковачін]. – Пітер, 2001. – 288 с.
2. Беккер Г. Економічний аналіз та людська поведінка / Г. Беккер // Теорія та історія економічних та соціальних інститутів. – СПб. : Нач-пресс, 1993. – Т. 1. – Вып. 1. – С. 78.
3. Полуяктова О.В. Інтелектуальні інвестиції в економіці України/ О.В. Полуяктова // Південноукраїнський правничий часопис. Збірник наукових праць. – Одеса, 2008. – Вип. №3. – С. 257–259.
4. Данько М. С. Методичні особливості прогнозування інноваційного розвитку економіки України / М. С. Данько // Наука та наукознавство. – 2000. – №4. – С 40–54.
5. Захарін С. Інвестиційне забезпечення відтворення основних фондів / С. Захарін // Економіка України. – 2007. – №5. – С.43–51.

In the article essence of the stages of transformation of intellectual capital is considered. An author offers definitions of terms «entropic of intellectual capital» and «absoluteness of intellectual capital» and own determination of these terms is formed.

Keywords: intellectual capital, entropic, absoluteness, transformation, intangible assets, enterprise, investing, materialization, product.

В статті розглянуто сутність стадій превращення інтелектуального капіталу. Автором пропонується впровадження термінів «ентропічність інтелектуального капіталу» і «абсолютність інтелектуального капіталу» і сформульовано власне визначення цих термінів.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, энтропичность, абсолютность, превращение, неимущественные, активы, предприятие, инвестирование, материализация, продукт.

УДК 338.1

М.Р. Ванієва,

к.е.н., Кримський інженерно-педагогічний університет

ШЛЯХИ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ВОВНИ З КРИЗОВОГО СТАНУ

У статті розглядаються теоретичні і практичні засади формування і реалізації стратегії ефективного розвитку системи виробництва та переробки вовни. Досліджено проблеми розвитку сировинної бази і текстильних підприємств. Визначено напрямки стимулювання й систему заходів державного регулювання розвитку вовняної промисловості та сільськогосподарських сировинних підприємств.

Ключові слова: розвиток, виробництво і переробка вовни, інтеграція, державне регулювання.

Вовняна промисловість України перебуває у стані кризи. Підприємства сировинної бази (вівчарські господарства), первинної обробки вовни і текстильні підприємства здійснюють свою діяльність у несприятливих економічних умовах. Текстильними підприємствами використовується давальницька сировина, переробка якої дозволяє частково завантажити потужності, забезпечити робочі місця, але спричиняє руйнування технологічного ланцюга виробництва виробів з вовни і занепад вітчизняної сировинної бази – вівчарства.

Вовна є важливою сировиною для текстильної промисловості України. Вовна - унікальне природне волокно, яке має високі споживчі властивості, придатне до виробництва всього асортименту текстильних виробів і, що важливо, його не можливо штучно імітувати [1]. Вироби з вовни є найгігієнічнішими, тому вироби з неї користуються постійним попитом.